

“We moeten evacueren voordat de dijken doorbreken”

Hoge dijken zijn een goed preventiemiddel tegen overstromingen, maar als de boel toch overloopt ontbreken goede evacuatieplannen en gaat het mis met de hulpverlening. “In het kader van de meerlagse veiligheid moeten we misschien wel toe naar evacuatie voordat de dijk doorbreekt”, aldus professor Jeroen Aerts (Vrije Universiteit Amsterdam), tijdens het door de Kunsthal Rotterdam op 26 maart gehouden symposium ‘Zoet & Zout. Water en de Nederlanders’.

“Tijdens de laatste nationale evacuatie-oefening heeft men met bootjes plastic dieren gered. Hoe serieus moet je dat nemen, want in het echt blijven die beesten niet stokstijf staan en maken ze allerlei bewegingen?”, aldus gespreksleidster Tracy Metz, die ook het boek bij de expositie ‘Zoet & Zout’ schreef. Nederland heeft de hoogste veiligheidsnormen ter wereld (waterkeringen moeten langs de kust bestand zijn tegen een, volgens professor Han Vrijling van de TU Delft, onverzekerbare overstromingskans van één keer per 4.000 tot zelfs per 10.000 jaar). Het is goed niet alleen naar de hoogte van de dijken te kijken maar ook de ruimtelijke ordening erachter te betrekken. Niet alle wegen zouden bijvoorbeeld onder het maaiveld moeten liggen. Vrijling constateert dat iedereen ‘leuk’ roept dat we nooit op lage plekken moeten gaan wonen, maar dat in werkelijkheid veel nieuwbouw en zelfs Schiphol in de diepte liggen. Hij ziet niets in *Spielerei* zoals drijvend wonen (3.000 drijvende woningen in een plassegebied kan hij zich niet voorstellen) en het aanleggen van eilanden bij de Afsluitdijk. Ook in compartimentering, een polder door middel van een dijk in het midden in twee helften verdelen om de schade bij een overstroming te halveren, gelooft Vrijling niet. “We kunnen het geld beter besteden aan de buitenring.”

“Bij Streefkerk kijken we naar een ander alternatief, een brede dijk waar een nieuwe wijk tegenaan wordt gebouwd”, aldus Aerts. “We hebben sowieso een beter beleid nodig dat de bescherming tegen het water breder trekt.” Volgens hem zijn de garanties nu niet waterdicht en zijn de omstandigheden veranderd. Zowel de risiconorm als het van tevoren kijken naar de gevolgen worden belangrijker. “We moeten afwegingen kunnen maken en plannen voor ruimtelijke ordening daarin meenemen. Nu gaat 95 procent van het budget naar de dijken en de overige vijf procent naar bijvoorbeeld het hoger aanleggen van toegangswegen.” Vrijling: “De Deltacommissie keek al na de watersnoodramp van 1953 naar oorzaken en gevolgen.”

Zoet water

Dijkgraaf Johan de Bondt van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht maakt zich niet echt zorgen over de mogelijkheid dat de ongestoorde levering van drinkwater rond 2050 niet meer kan worden gegarandeerd. Hij vindt wel dat niet alleen de overheid maar

ook het bedrijfsleven maatregelen moet nemen. Boomkwekers bijvoorbeeld, die zoet water van hoge kwaliteit nodig hebben, moeten zelf bassins aanleggen voor de opslag van water, maar mogen van de overheid en de waterschappen verlangen dat zij indien nodig zorgen voor voldoende water om ze te vullen. De vraag is wel, zo bleek tijdens de discussie, of de overheid moet blijven opdraaien voor alle kosten die schaarste aan zoet water voor bepaalde sectoren met zich meebrengt.

Peter Glas, voorzitter van de Unie van Waterschappen, ziet een dilemma. “Het water dat de landbouw gebruikt is tot nu toe gratis, maar moeten we niet toe naar meer opslag en besparing (bijvoorbeeld door minder water te gebruiken om de gewassen te laten groeien, door middel van intelligente irrigatie)? Dat is een taak voor ondernemers. Onlangs is de belasting voor het oppompen van grondwater afgeschaft, maar van de opbrengst hadden we beter een potje kunnen maken om waterbesparing te bekostigen.” Niet alleen de regelmatige aanvoer van zoet water via de grote rivieren dreigt te stagneren (door het veranderende klimaat en extreem weer valt soms meer en soms minder regen dan we nodig hebben), ook het binnendringen van zout water is een probleem.

Bellenscherm

Volgens dijkgraaf Patrick Poelmann van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden is de aanleg van een bellenscherm in de Nieuwe Waterweg een goede oplossing om verzilting van West-Nederland tegen te gaan. Het is een soort gordijn van luchtballen in een schutsluis, dat voorkomt dat het zoute water aan de ene kant zich te veel vermengt met het zoete aan de andere. “Het scherm gebruikt veel energie, maar dat moet je afzetten tegen de maatregelen die je daardoor niet hoeft te nemen.” Volgens Poelmann gaat het er nu om draagvlak te verzamelen. “De Rotterdamse havenbedrijven kijken verlekkerd, want zij hebben zoet water nodig.”

De Bondt constateert dat er, onder meer in het kader van ‘bouwen met de natuur’, veel innovatieve ideeën zijn om de zoetwaterproblemen op te lossen, maar dat ze door procedures moeilijk uitvoerbaar zijn. “Ik zie veel leuke projecten, maar helaas wordt water als landschapselement ondergewaardeerd.” Volgens Peter Glas gebeurt er heel veel, maar is dat fijnmazig. “We investeren

400 miljoen euro in waterberging, natuur langs het water en waterkwaliteit. Vooral lokale aannemers profiteren daarvan.” De Bondt: “Echt blijvend is het programma Ruimte voor de Rivier. Het landschap wordt vaker gebruikt als bassin en dat is goed in te passen in de natuur en nieuwe ontwikkelingen.” Poelmann, over nieuwe waterbouw: “Dat is geen modegril, maar een goede manier om slechte beslissingen uit het verleden om te buigen in iets goeds in het heden.”

Luxe

Tracy Metz verbaasde zich er in haar inleiding over dat Nederlanders zo weinig weten van water. “Het is een luxe als alles goed is geregeld. Dat maakt ons lui. Water is folklore geworden. Ik hoop dat water ons meer gaat raken en meer voor ons gaat betekenen. Dat er een nieuw bewustzijn ontstaat en dat Nederland de wereld ook verovert door samen te werken met het water in plaats van het alleen maar te bestrijden.”

De tentoonstelling ‘Zoet & Zout. Water en de Nederlanders’ is nog tot en met 10 juni te bezoeken in de Kunsthal in Rotterdam.

Dijkgraaf Patrick Poelmann (De Stichtse Rijnlanden)

